

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

 Віталій СЕРЬОГІН

«29» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОХОДЖЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
ОКРЕМИХ ІНСТИТУТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА**

рівень вищої освіти - третій (освітньо-науковий)

галузь знань - 08 Право

спеціальність - 081 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - за вибором

факультет - юридичний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

28 серпня 2024 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гужва А.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

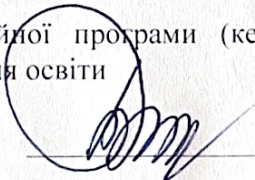
Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 27 червня 2024 року, № 14

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін _____ Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньої професійної програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Гарант освітньої професійної програми (керівник проєктної групи) «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

_____ Тетяна КАГАНОВСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2024 року, № 1

Голова методичної комісії
юридичного факультету _____ Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Походження, становлення та розвиток окремих інститутів цивільного права» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії у галузі права за третім (освітньо-науковим) рівнем з галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності та природи походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права, норм та принципів регулювання договірних відносин в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є формування таких загальних та предметних (професійних) компетентностей.

(ЗК-2) здатність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, уміння набувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційно-освітні технології;

(ЗК-3) уміння мислити евристично, самостійно; здатність до гіпотетичного та інноваційного мислення, генерування нових ідей;

(ЗК-4) вміння працювати з інформацією та фактичним матеріалом для вирішення проблеми дослідження; формувати теоретичні та інформаційні бази наукового дослідження;

(ЗК-6) уміння комбінувати відомі методи та способи рішення; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізувати та порівнювати результати дослідження з попередніми досягненнями дослідників з обраної теми;

(ЗК-7) здатність формулювати завдання та складати програму дослідження, опрацьовувати одержані результати, відтворювати їх у формі якісних наукових текстів (тези, статті, дисертаційне дослідження), які відповідають встановленим стандартам;

(ЗК-8) володіння навичками ділового спілкування рідною й іноземними мовами на високому професійному рівні, знання та розуміння наукової правничої термінології;

(ЗК-9) уміння вести наукову дискусію та спір, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна чесність і вміння працювати з критикою;

(ФК-4.1.) здатність до формування висновків наукових досліджень цивільно-правових інститутів та явищ та висвітленні їх при викладанні дисциплін цивільно-правового спрямування;

(ФК-4.2.) здатність самостійного аналізу практики застосування нормативно-правових актів для виявлення проблем правового регулювання цивільно-правових, сімейних, міжнародно-правових відносин та надання рекомендацій щодо їх вирішення;

(ФК-4.3.) здатність на високому професійному рівні застосовувати норми чинного матеріального та процесуального законодавства до регулювання цивільних, міжнародних, сімейних відносин;

(ФК-4.4.) систематизувати та узагальнювати знання з проблемних питань цивільного процесу на основі яких формулювати пропозиції щодо вдосконалення форм та засобів цивільно-правової охорони та захисту прав та інтересів учасників правовідносин приватноправової сфери.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські	
16 год.	4 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
118 год.	140 год.
Індивідуальні завдання:	

1.6. За результатами засвоєння курсу студент повинен досягти таких результатів:

ПРН 1. Демонструвати системний науковий світогляд, навчання уміння креативно мислити, формувати висновки і розробляти рекомендації, пропонувати неординарні підходи з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань;

ПРН 2. Знати систему національного права, методи і зміст правового регулювання у різних галузях національного права;

ПРН 3. Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології;

ПРН 4. Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною так і іноземними мовами, демонструвати усну та письмову комунікацію;

ПРН 5. Знати основні юридичні школи, що склалися у відповідній сфері правових досліджень;

ПРН 13. Опрацьовувати, аналізувати і синтезувати великі обсяги даних;

ПРН 14. Застосовувати свої професійні навички дослідження в неакадемічному середовищі;

ПРН 15. Оперувати концептуальними знаннями щодо проведення науково-дослідної роботи;

ПРН 16. Продувати оригінальні, придатні до публікування у фахових виданнях наукові розробки у галузі права, демонструвати самостійне мислення, достатнє для обрання теми і відповідних методів дослідження;

ПРН 17. Коректно формувати наукову проблему та дослідницькі завдання, визначати актуальність та новизну наукової роботи;

ПРН 18. Відбирати, порівнювати, співставляти необхідну інформацію і фактичний матеріал для підготовки та проведення дослідження відповідно до поставленої мети та визначених завдань;

ПРН 19. Демонструвати ефективне освоєння відповідних методик і технологій, необхідних для досліджень у правовій сфері, таких як функціоналізм, критицизм, компаративістика тощо;

ПРН 20. Правильно інтерпретувати нові факти, що з'являються у відповідній галузі юридичної науки і практики;

ПРН 21. Самостійно обирати і застосовувати методи юридичної науки та алгоритм діяльності у практичних ситуаціях згідно з правовими стандартами у відповідній сфері;

ПРН 22. Представляти підсумки проведеної роботи у вигляді звітів, тез і доповідей на конференціях, статей, оформлених у відповідності з існуючими вимогами; реалізовувати наукову комунікацію у письмовій та усній формах;

ПРН 23. Застосовувати наукові розробки, наукову, педагогічну, навчально-методичну практику на заняттях з юридичних дисциплін; ефективно застосовувати методи, засоби, прийоми педагогічного впливу, методики виховання і викладання юридичних дисциплін;

ПРН 24. Визначати цілі, зміст, принципи, способи правового регулювання у відповідній сфері;

ПРН 31. Виконання наукових досліджень з правової тематики;

ПРН 33. Формулювання і вирішення завдань, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права

Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні. Здійснення цивільних прав.

Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб

Вчення про осіб у приватному праві. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.

Тема 3. Походження, становлення та розвиток вчення про право власності

Походження, становлення та розвиток доктрини права власності. Правова природа та основні положення. Обмеження права власності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори

Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення. Обмеження у договірному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність

Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення. Обмеження цивільної відповідальності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права

Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення. Обмеження у інтелектуальному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права

Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.

Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права

Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення. Канонічне право: цивільно-правові аспекти(історія та сучасність). Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лб	інд	с.р.		л	с	лб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	18	2	2			14	14	2	2			16
Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	18	2	2			14	10	2	2			16
Тема 3. Походження, становлення та розвиток вчення про право власності	18	2	2			14	12	2				18
Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори	18	2	2			14	10					18
Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	18	2	2			14	10					18
Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	20	2	2			16	10					18
Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права	20	2	2			16	10					18
Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	20	2	2			16	14					18
Усього годин	150	16	16			118	150	6	4			140

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	2 (2)
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	2 (2)
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності	2
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори	2
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	2
6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	2
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права	2
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	2
	Разом	16 (4)

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	14 (16)
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб (опрацювання додаткової літератури за темою)	14 (16)
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності (опрацювання додаткової літератури за темою)	14 (18)
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори (опрацювання додаткової літератури за темою)	14 (18)
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність (опрацювання додаткової літератури за темою)	14 (18)
6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права (опрацювання додаткової літератури за темою)	16 (18)
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права (опрацювання додаткової літератури за темою)	16 (18)
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	16 (18)
	Разом	118 (140)

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;

2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);

3. практичні – формування вмій і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться в форматі екзамену.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності.
2. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні.
3. Здійснення цивільних прав.
4. Вчення про осіб у приватному праві.
5. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи.
6. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи.
7. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права.
8. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб.
9. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.
10. Походження, становлення та розвиток доктрини права власності.
11. Правова природа та основні положення.
12. Обмеження права власності.
13. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності.
14. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
15. Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення.
16. Обмеження у договірному праві.
17. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори.
18. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
19. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення.
20. Обмеження цивільної відповідальності.

21. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність.
22. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
23. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення.
24. Обмеження у інтелектуальному праві.
25. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права.
26. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
27. Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві.
28. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права.
29. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.
30. Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення.
31. Канонічне право: цивільно-правові аспекти(історія та сучасність).
32. Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення.
33. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права.
34. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T1-T8				
$\sum 40$	20	60	40	100

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї

дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольної та екзаменаційної роботи

Контрольні та екзаменаційні роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожен правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Антологія української юридичної думки: У 10 т. Т. 6.: Цивільне право. К.: Юридична книга, 2003. 584 с.
2. Договірне право: Конспект лекцій / І.В. Жилінкова, В.І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін.; За заг. ред. І. В. Жилінкової, В. І. Борисової. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. 116 с.
3. Договірне право: Особлива частина / За ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер. 2008. Т. 2. 1200 с.
4. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. проф. А. Довгерта. К.: Український центр правничих студій, 2004. 336 с.
5. Мічурін Є. О., Сліпченко С.О., Кухарев О.Є. Спадкове право: практика застосування. Х.: Юрсвіт, 2009. 464 с.
6. Мічурін Є. О., Шишка О.Р. Цивільне право : альбом схем. Х.: Фактор. 2013. 464 с.
7. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 2-х т. Т. 1./ Відп. ред. В. Г. Ротань. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 800 с.
8. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 2-х т. Т. 2./ Відп. ред. В. Г. Ротань. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.
9. Орлов І.П., Кухарев О.Є. Правочини в сфері спадкового права: монографія. К.: Алерта, 2013. 270 с.
10. Харитонов Є.О., Калітенко О.М., Зубар В.М. та ін. Цивільне і сімейне право України: Навчально-практичний посібник / За ред. Є.О. Харитонова, А. І. Дрішлюка. Х.: ТОВ «Одіссей», 2003. 640 с.
11. Цивільне право: підручник : у 2 ч. Ч. 2 / За заг. ред. В. А. Кройтора, Є. О. Мічуріна. Х.: ХНУВС, 2013. 814 с.
12. І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Т. 2. – К.: Ін Юре, 2004. – 552 с.
13. Цивільне право. Ч. 1 : навч. посіб. / за заг. ред. В.А.Кройтора, О.Є.Кухарєва. Х.: Золота миля, 2013. 400 с. Глава 20. Речові права на чуже майно. С. 317-322.

Допоміжна література:

1. Амельченко В. Сутність юридичної особи в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 2. С. 27-29.
2. Антонюк О. Право на самозахист учасників цивільних правовідносин – ще один крок у напрямі ствердження людини найвищою соціальною цінністю. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 98-102.
3. Безсмертна Н. Межі здійснення права приватної власності в Україні. *Право України*. 2002. № 6. С. 53-57.
4. Берестова І. Є. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави в підприємницькій діяльності: монографія / І. Є. Берестова, В. І. Бобрик; за заг. ред. О. Д.

Крупчана. К.: НДППіП, 2006. 150 с.

5. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 1999. 544 с.
6. Бондаренко Л. До питання цивільно-правової відповідальності юридичних осіб публічного права. *Право України*. 2006. № 7. С. 100-103.
7. Васильєва В. А. Проблеми цивільно-правових відносин з надання посередницьких послуг: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2006. 32 с.
8. Венедиктова І. В. Договір довірчого управління майном в Україні / І. В. Венедиктова. Х.: Консум, 2004. 144 с.
9. Горбась Д. Сутність здійснення суб'єктивного цивільного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 27-29.
10. Мічурін Є. О. Окремі аспекти найму (оренди) житла. *Нотаріат України*. 2015. № 9. С. 22-24.
11. Мічурін Є. О. Основні положення концепції обмежень майнових прав фізичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2012. № 1. С. 260-264.
12. Мічурін Є. О., Кожевникова В. О. Розуміння обмежень прав осіб у цивільному праві. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 71-74.
13. Мічурін Є., Малай М. Особливості обмежень, що виявляються у правах на чужі речі. *Нотаріат для вас*. 2013. №3 С. 36-44.
14. Мічурін Є.О. Захист від неправомірних обмежень майнових прав фізичних осіб. В кн. «Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав» / За заг. ред. О.Д. Крупчана, В.В.Луця : Монографія. К.: НДІ ППіП НАПрН України, 2012. С. 56-66.
15. Пейчев К. П. Правове регулювання відчуження земельних ділянок: Монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 124 с.
16. Піддубна В. Релігійні організації як юридичні особи. *Право України*. 2005. № 4. С. 107-109.
17. Слободян С. Обмеження дієздатності фізичних осіб: цивільно-правові проблеми: Коментарі та тлумачення законодавства. *Юридичний журнал*. 2004. № 1. С. 32-33.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, -лекції, інше методичне забезпечення

1. European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group): <http://www.acquis-group.jura.uni-osnabrueck.de>
2. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law // Draft Common Frame of Reference (DCFR): http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en
3. The principles of european contract law: <http://www.jus.uio.no>
4. Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал» <http://www.lsej.org.ua/>
5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського: <http://irbisnbuv.gov.ua/>
6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>
7. Офіційний вісник України: <http://ovu.com.ua/>
8. Юридичний журнал «Право України»: <http://pravoua.com.ua/>
9. Юридичний журнал «Форум права»: www.irbis-nbuv.gov.ua
10. Юридичний журнал «Юстиніан»: <http://www.justinian.com.ua/>